

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

Informativni Bilten

Januar — Jun 2020

SADRŽAJ:

ŠESTOMESEČNI IZVEŠTAJ RADA	2
POSETE I AKTIVNOSTI USTAVNOG SUDA.....	4
PRESUDE.....	5
ESLjP – VAŽNE ODLUKE.....	16

Ustav Kosova - Poglavlje VIII

Ustavni sud

Član 112

[Osnovna Načela]

1. Ustavni sud je konačna vlast u Republici Kosovo za tumačenje Ustava i saglasnosti zakona sa Ustavom.
2. Ustavni sud je potpuno nezavistan u obavljanju svojih dužnosti.

Sastav Ustavnog suda

Ustavni sud Republike Kosovo je sastavljen od 9 (devet) sudija.

Sudije Ustavnog suda Republike Kosovo se imenuju u skladu sa članom 114 [*Sastav i Mandat Ustavnog suda*] Ustava i članovima 6 i 7. Zakona o Ustavnom sudu Republike Kosovo.

Nakon osnivanja Ustavnog suda u 2009 godine i u skladu sa bivšim članom 152 [*Privremeni Sastav Ustavnog suda*] Ustava, 6 (šest) od 9 (devet) sudija je imenovao predsednik Republike Kosova na predlog Skupštine.

Od 6 (šest) domaćih sudija, 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 3 (tri) godine, 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 6 (šest) godina i 2 (dva) sudija su služili za neobnovljiv rok od 9 (devet) godina.

U skladu sa gore navedenim članom 152 [*Privremeni Sastav Ustavnog suda*] Ustava, 3 (troje) međunarodnih sudija je imenovao Međunarodni civilni predstavnik, nakon konsultacije sa predsednikom Evropskog suda za ljudska prava.

Sud trenutno sastoji od 9 (devet) domaćih sudija.

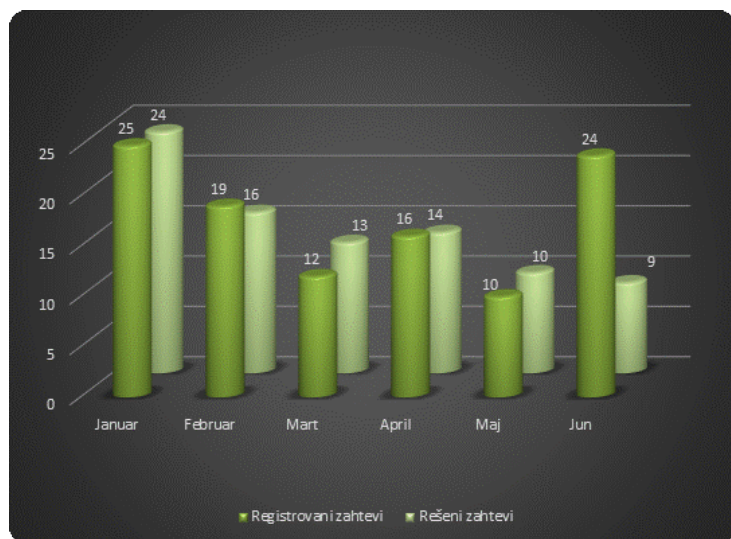
Status predmeta

Tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2020. godine, Sud je primio 106 novih zahteva dok je na radu imao ukupno 253 zahteva/predmeta:

Ukupno 86 zahteva je rešeno ili 33.99% svih slučajeva na raspolaganju.

Tokom ovog perioda, 78 odluka je objavljeno na internet stranici Suda.

*Dinamika primljenih zahteva po mesecima
(1. januar – 30. jun 2020. godine)*

U nastavku su predstavljene 8 presude koje je Sud doneo tokom šestomesečnog perioda, 1. januar – 30. jun 2020. godine:

- Presuda u slučaju KI 14/18, podnosilac zahteva: Hysen Kamberi. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova, PML.br.241/2017, od 5. decembra 2017. godine.
- Presuda u slučaju KI 07/18, podnosilac zahteva: “Çeliku Rollers” sh.p.k. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova E. Rev. br. 14/2017, od 14. septembra 2017. godine.
- Presuda u slučaju KI 35/18, podnosilac zahteva: “Bayerische Versicherungsverband”. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Vrhovnog suda Kosova E. Rev. br. 18/2017 od 4. decembra 2017. godine.
- Presuda u slučaju KO 54/20, podnosilac zahteva: Predsednik Republike Kosovo. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti Odluke, br. 01/15, Vlade Republike Kosovo, od 23. marta 2020. godine.

- Presuda u slučaju KO 61/20, podnosilac zahteva: Uran Ismaili i 29 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti odluke [br. 214/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 12. aprila 2020. godine o proglašenju opštine Prizren „zonom karantina“; i odluka [br. 229/IV/2020], [br. 238/IV/2020], [br. 239/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19 na teritoriji Opština Prizren, Dragaš i Istok.
- Presuda u slučaju KI 193/18, podnosilac zahteva: Agron Vula. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti rešenja Apelacionog suda, Ac. br. 227/18, od 18. septembra 2018. godine, u vezi sa neizvršenjem Odluke Nezavisnog Nadzornog Odbora Kosova, A 02 158/07, od 25. februara 2008. godine.
- Presuda u slučaju KO 72/20, podnosilac zahteva: Rexhep Selimi i 29 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti dekreta predsednika Republike Kosovo br. 24/2020 od 30. aprila 2020. godine.
- Presuda u slučaju KI 123/19, podnosilac zahteva: “SUVA Rechtsabteilung”. U podnošenom zahtevu se tražilo ocena ustavnosti presude Apelacionog Suda Kosova, Ae. br. 146/17, od 26. februara 2019. godine.

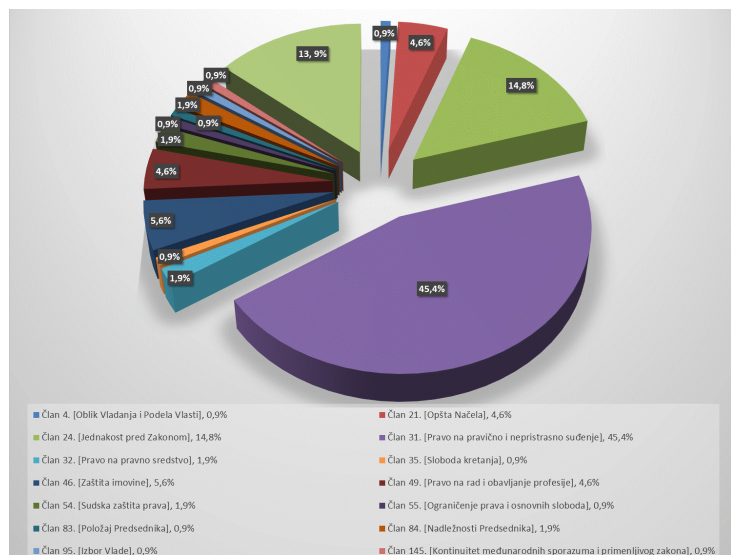
Vrste navodnih povreda

Vrste navodnih povreda od 106 primljenih zahteva tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2020. godine, su sledeće:

- Član 4. [Oblik Vlananja i Podela Vlasti], 1 slučaj ili 0,9%;
- Član 21. [Opšta Načela], 5 slučajeva ili 4,6%;
- Član 24. [Jednakost pred Zakonom], 16 slučajeva ili 14,8 %;
- Član 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 49 slučajeva ili 45,4%;
- Član 32. [Pravo na pravno sredstvo], 2 slučajeva ili 1,9%;
- Član 35. [Sloboda kretanja], 1 slučaj ili 0,9%;
- Član 46. [Zaštita imovine], 6 slučajeva ili 5,6%;
- Član 49. [Pravo na rad i obavljanje profesije], 5 slučajeva ili 4.6%;
- Član 54. [Sudska zaštita prava], 2 slučajeva ili 1,9%;
- Član 55. [Ograničenje prava i osnovnih sloboda], 1 slučaj ili 0,9%;
- Član 83. [Položaj Predsednika], 1 slučaj ili 0,9%;
- Član 84. [Nadležnosti Predsednika], 2 slučajeva ili 1,9%;

- Član 95. [Izbor Vlade], 1 slučaj ili 0,9%;
- Član 145. [Kontinuitet međunarodnih sporazuma i primenljivog zakona], 1 slučaj ili 0,9%;
- Druge povrede, 13 slučajeva ili 9,7%;

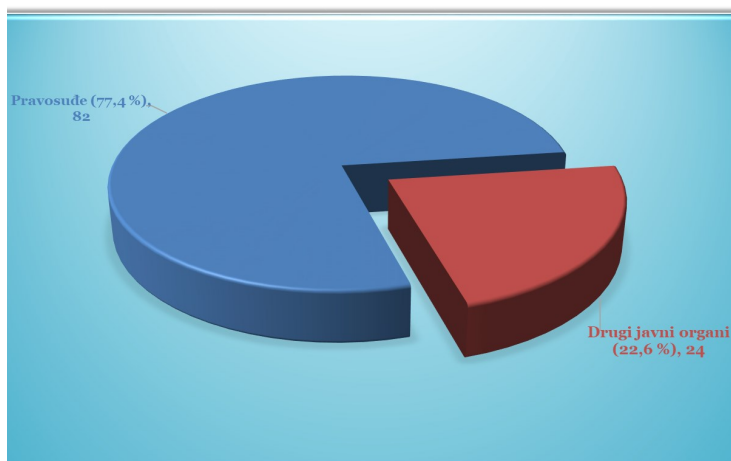
Navodne povrede prema vrsti
(1. januar – 30. jun 2020. godine)

Navodni počinioci kršenja prava

- 82 zahteva ili 77,4 % zahteva se odnose na odluke sudova;
- 24 zahteva ili 22,6 % zahteva se odnose na odluke drugih javnih organa;

Navodni prekršioci prava
(1. januar – 30. jun 2020. godine)

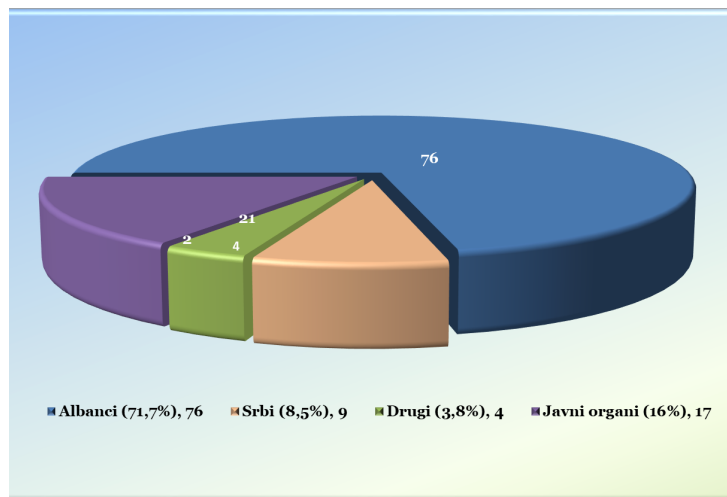
Pristup Sudu

Pristup pojedinaca Sudu se prikazuje na sledeći način:

- 76 zahteva je podneto od Albanaca, ili 71,7%;
- 9 zahteva je podneto od Srba, ili 8,5%;
- 4 zahteva je podneto od drugih zajednica, ili 3,8%;

- 17 zahteva je podneto od drugih javnih organa (pravnih lica), ili 16%;

Etnička struktura podnosilaca zahteva
(1. januar – 30. jun 2020. godine)

Sednice i veća za razmatranje

Tokom šestomesečnog perioda: 1. januar – 30. jun 2020. godine, Ustavni sud je održao 20 plenarnih sednica, 102 veća za razmatranje i 1 javnu raspravu, u kojim su razmatrani slučajevi rešeni odlukama, rešenjima, i presudama. Tokom ovog šestomesečnog perioda, Ustavni sud je objavio 78 odluka.

Struktura objavljenih odluka izgleda na sledeći način:

- 8 presuda (10,3%);
- 59 rešenja o neprihvatljivosti (75,6%);
- 8 odluke o odbijanju zahteva po krakom postupku (10,3%);
- 1 odluka o privremenoj meri (1,3%);
- 2 odluke o produženju privremene mere (2,6%);

10 februar 2020

U sudnici Ustavnog suda Republike Kosovo održana je javna rasprava, na kojoj se razmotrilo zahtev sa brojem predmeta KI56/18, koji je kao predmet ustavnog razmatranja imao pitanje *“nemogućnosti podnosioca zahteva da svog pokojnog sina, koji je umro u Švedskoj, upiše u matičnu knjigu umrlih na Kosovu”*.

Podnosilac zahteva, predstavnik Agencije za civilnu registraciju u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, predstavnik Ministarstva spoljnih poslova, kao i predstavnik sektora za civilni status pri Direkciji za administraciju opštine Priština, prisustvovali su javnoj raspravi. Nakon što su podnosilac zahteva i druge stranke uključene u slučaju iznele svoje glavne argumente, odgovorili su na nekoliko pitanja koje su postavile sudije Ustavnog suda u vezi sa predmetom. Sud je odredio rok od jedne nedelje da sve strane uključene u slučaj podnesu dodatna dokumenta i svoje konačne komentare na slučaj.

21 februar 2020

Na poziv američke organizacije Federalist Society for Law and Public Policy Studies, i kao deo delegacije Evropske mreže sudija, predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Arta Rama-Hajrizi i sudija Ustavnog suda, gđa Gresa Caka-Nimani, su boravile u višednevnoj radnoj poseti Sjedinjenim Državama.

Predsednica Rama-Hajrizi i Caka-Nimani su zvaničnu posetu SAD započele 18. februara 2020. godine, u glavnom gradu Vašingtonu, gde su se sastale sa visokim zvaničnicima Državnog departmana, odgovornim za nadgledanje vladavine zakona i borbe protiv korupcije u državama jugoistočne i centralne Evrope. U nastavku posete Sjedinjenim Državama, predsednica Rama-Hajrizi i sudija Caka-Nimani, boravile su u američkom gradu Atlanti, gde su prisustvovala Transatlantskom simpozijumu 2020 o Zakonu o ljudskim pravima, koji je, 19. februara 2020. godine, organizovao Federalist Society for Law and Public Policy Studies u saradnji sa Pravnim fakultetom

Univerziteta Emory. U okviru simpozijuma organizovanog sa američkim sudijama i akademikima, predsednica Rama-Hajrizi i sudija Caka-Nimani su se obratile učesnicima svojim prezentacijama o pitanjima slobode izražavanja i pravosuđa.

Tokom posete Atlanti, dana 20. februara 2020. godine, predsednicu Rama-Hajrizi i sudiju Caka-Nimani primili su predsednik Vrhovnog suda Džordžije, g. Harold Melton, kao i sudije Apelacionog suda ove američke savezne države, sa kojima su razgovarale o različitim pitanjima od obostranog interesa u oblasti zaštite ljudskih prava i vladavine zakona.

2 mart 2020

Predsednica Ustavnog suda Republike Kosovo, gđa Arta Rama-Hajrizi, primila je bivšeg sudiju Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) iz Albanije, g. Ledi Bianku, koji je boravio u jednonedeljnoj radnoj poseti Ustavnom sudu uz podršku Kancelarije Saveta Evrope u Prištini. Opšta sudska praksa ESLJP-a, iskustvo bivšeg sudije Biankua u postupanju sa predstavkama i procedurama sudskih rasprava, kao i isto odlučivanje sudija ESLJP-a o sličnim predstavkama,

bile su samo neke od tema koje su obrađene u zajedničkoj diskusiji.

Tokom razgovora, predsednica Rama-Hajrizi je detaljnije upoznala g. Biankua i o konsolidaciji sudske prakse Ustavnog suda Kosova u skladu sa sudskom praksom ESLJP-a, dosadašnjim studijskim posetama sudija i savetnika Ustavnog suda Kosova tom sudu, kao i o odličnoj saradnji sa ustavnim sudovima širom sveta koja je omogućena preko Foruma Venecijanske komisije.

U zaključku sastanka, predsednica Rama-Hajrizi se zahvalila g. Bianku na poseti i iskazanoj spremnosti da zajedno sa sudijama i savetnicima Ustavnog suda Kosova podeli svoje iskustvo i ekspertizu koju je stekao višegodišnjim radom kao sudija Evropskog suda za ljudska prava.

Nakon što se zahvalio predsednici Rama-Hajrizi na gostoprimstvu, bivši sudija Bianku je visoko ocenio dosadašnja dostignuća Ustavnog suda Kosova u primeni evropskih standarda ustavne pravde.

Presuda

KO 54/20

Podnosilac

Predsednik Republike Kosovo

Zahtev za ocenu ustavnosti Odluke, br. 01/15, Vlade Republike Kosovo, od 23. marta 2020. godine

Dana 24. marta 2020. godine, predsednik je podneo Sudu zahtev KO54/20. Putem ovog zahteva, predsednik je zahtevao ocenu ustavnosti Odluke [br. 01/15 od 23. marta 2020. godine] Vlade kao i uvođenje privremene mere protiv osporene Odluke Vlade. Predmetna stvar zahteva je ocena ustavnosti osporene Odluke Vlade, za koju podnosilac zahteva tvrdi da nije u saglasnosti sa članovima 21 [Opšta Načela], 22 [Direktna Primena Međunarodnih Sporazuma i Instrumenata], 35 [Sloboda Kretanja], 43 [Sloboda Okupljanja], 55 [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] i 56 [Prava i Osnovne Slobode tokom Vanrednog Stanja] Ustava; članom 2 [Sloboda kretanja] Protokola 4 EKLJP-a; članom 13 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima; i članom 12 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Pod naslovom VII – ZAKLJUČCI – ove Presude (vidi *paragrafove 310-325*) Sud je sažeo suštinu slučaja i naglasio sledeće:

Kao preliminarno pitanje, Sud u presudi je objasnio da njegova uloga nije da oceni da li su adekvatne i potrebne mere preduzete od strane Vlade za sprečavanje i borbu protiv pandemije COVID-19. Štaviše, Sud naglašava da potrebu za preduzimanje mera i njihovu nužnost nije osporila nijedna strana u ovom slučaju. Definisanje politika javnog zdravlja ne spada u nadležnostima i ovlašćenjima Ustavnog suda. Za pitanja javnog zdravlja, i sam Ustavni sud se

obraća i sluša relevantne zdravstvene i stručne institucije na svetskom i državnom nivou. Ustavno pitanje koje sadrži ova Presuda je usklađenost osporene Odluke Vlade sa Ustavom, odnosno, da li je donošenjem ove Odluke, Vlada ograničavala osnovna prava i slobode garantovane Ustavom, u skladu sa zakonom ili prekoračila ovlašćenja predviđena zakonom. U ovom kontekstu, u vezi sa ocenom da li su postavljena ograničenja, na nivou cele Republike Kosovo, osporenom Odlukom Vlade propisana zakonom, Sud se fokusirao na ocenu ovlašćenja propisanih članovima 41. i 44. Zakona br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i članovima 12. (1.11) i 89. Zakona br. 04/L-125 o zdravstvu.

U tom smislu, Sud je razmatrao: (i) zahtev podnosioca i navode iznetih u zahtevu; (ii) komentare dostavljenih od strane Vlade i drugih zainteresovanih strana; (iii) sudsku praksu ESLJP-a i opšta načela oko primene kriterijuma “*propisano zakonom*” što se tiče aspekta ograničenja osnovnih prava i sloboda; i (iv) sudsku praksu samog Ustavnog suda.

Na osnovu gorenavedenih procena i razmatranja, Sud je jednoglasno odlučio da proglasi zahtev KO54/20 prihvatljivim za razmatranje merituma, pošto u okolnostima konkretnog slučaja ispunjeni su svi uslovi prihvatljivosti utvrđeni Ustavom, Zakonom o Ustavnom sudu i Poslovnikom o radu.

Sud je, takođe, jednoglasno odlučio da Odluka [br. 01/15 od 23. marta 2020. godine] Vlade nije u skladu sa članom 55. [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] Ustava u vezi sa članovima 35. [Sloboda Kretanja], 36. [Pravo na Privatnost] i 43. [Sloboda Okupljanja] Ustava i u vezi sa članom 2. (Sloboda Kretanja) Protokola br. 4 EKLJP-a, članom 8. (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), i članom 11. (Sloboda okupljanja i udruživanja) EKLJP-a.

Sud je utvrdio da ograničenja koja sadrži osporena Odluka Vlade u odnosu na gorenavedena ustavna osnovna prava i slobode, nisu “*propisana zakonom*”, stoga su u suprotnosti sa garancijama sadržanim u članovima 35., 36. i 43. Ustava u vezi sa odgovarajućim članovima EKLJP-a i članom 55. Ustava koji u svome prvom paragrafu jasno propisuje da osnovna prava i slobode garantovane Ustavom, mogu se ograničavati samo zakonom. Sud je naglasio činjenicu da se osporena Odluka Vlade poziva na primenu dva gorenavedena zakona koji ovlašćuju Ministarstvo zdravlja da preduzme mere propisane

u tim zakonima u cilju sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti. Međutim, Sud je konstatovao da gorenavedeni zakoni, ne ovlašćuju Vladu da ograničava ustavna prava i slobode predviđena članovima 35., 36., i 43. Ustava na nivou cele Republike Kosovo i za sve građane Republike Kosovo bez izuzetka.

S tim u vezi, Sud je zaključio da postavljena ograničenja putem osporene Odluke (i) u vezi sa slobodom kretanja i okupljanja, predviđena članovima 35. i 43. Ustava, prekoračavaju ograničenja koja su dozvoljena gorenavedenim zakonom usvojenim od strane Skupštine; i (ii) u vezi sa *“sastancima u svim privatnim i javnim, otvorenim ili zatvorenim sredinama”* što sadrže aspekte prava garantovanih članom 36. Ustava, ne zasnivaju se na nijedno ovlašćenje propisano gorenavedenim zakonom ili nekim drugim zakonom Skupštine.

Sud je razjasnio da Vlada ne može da ograničava nijedno osnovno pravo i slobodu putem odluka, ako ograničenje tog prava nije predviđeno zakonom Skupštine. Vlada samo može sprovesti jedan zakon Skupštine koji ograničava neko osnovno pravo ili slobodu i to samo do specifične mere koju je ovlastila Skupština putem odgovarajućeg zakona.

U vezi sa navodima podnosioca zahteva o povredi člana 56. [Prava i Osnovne Slobode tokom Vanrednog Stanja] Ustava, Sud je utvrdio da ovaj član nije primenjiv u okolnostima konkretnog slučaja jer isti je primenjiv samo nakon proglašenja vanrednog stanja. Svakako, u vezi sa neslaganjem strana u sporu, predsednika i Vlade, oko značenja ustavnih izraza *„ograničenje“* i *„odstupanje“* koji se pojavljuju u članovima 55. i 56. Ustava, Sud je razjasnio da se *„ograničenje“* ljudskih prava i sloboda može izvršiti *„samo zakonom“* Skupštine – ali to ne znači da se *„ograničenje“* prava može izvršiti samo kroz i nakon proglašenja Vanrednog Stanja.

Sud je takođe razjasnio da izraz *„ograničenje“* upotrebljen u članu 55. Ustava podrazumeva činjenicu da Skupština ima pravo da ograničava osnovna prava i slobode, zakonom, ali samo ukoliko i samo do te mere koja je neophodna kako bi se u jednom otvorenom demokratskom društvu ispunio cilj radi kojeg je dozvoljeno ograničenje. Drugim rečima, *„ograničenje“* podrazumeva lakši stepen mešanja i to se može izvršiti i bez proglašenja Vanrednog Stanja; dok *„odstupanje“* podrazumeva teži stepen mešanja jer

se ono nikako ne može izvršiti bez proglašenja Vanrednog Stanja.

Što se tiče zahteva za privremenom merom, Sud je utvrdio da, nakon jednoglasne odluke sudija da odluče o meritumu slučaja u celosti i donesu ovu Presudu, isti je ostao bespredmetan.

Na osnovu članova 116.3 Ustava, 20.5 Zakona o Ustavnom sudu i pravilom 60 (5) Poslovnika o radu, Sud je odredio 13. april 2020. godine, kao datum stupanja na snagu ove Presude, odnosno ukidanja osporene Odluke Vlade.

Sud je odredio jedan drugi datum stupanja na snagu svoje Presude, odnosno 13. april 2020. godine, isključivo i uzimajući u obzir (i) nastale okolnosti proglašenjem pandemije COVID-19 na svetskom nivou; (ii) odgovarajuće preporuke zdravstvenih institucija na državnom i svetskom nivou; (iii) potencijalne štetne posledice po javno zdravlje usled neposrednog ukidanja ograničenja određenih Odlukom Vlade; i (iv) zaštitu javnog zdravlja i interesa do sprovođenja ove presude od strane relevantnih institucija Republike Kosovo.

Tokom ovog vremenskog perioda i u smislu člana 55. Ustava vezano za *„ograničenje“* osnovnih prava i sloboda, relevantne institucije Republike Kosovo, i u prvom redu Skupština, treba da preduzmu potrebne mere da bi osigurali da su potrebna ograničenja osnovnih prava i sloboda u cilju očuvanja javnog zdravlja, izvršena u saglasnosti sa Ustavom i ovom Presudom.

Na kraju, Sud takođe naglašava da Ministarstvo zdravlja, odnosno Vlada nastavlja da bude ovlašćena da donosi odluke u cilju sprečavanja i borbe protiv pandemije, onoliko koliko je ovlašćena Zakonom br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i Zakonom br. 04/L-125 o zdravstvu.

Presuda

KO 61/20

Podnosilac

Uran Ismaili i 29 drugih poslanika Skupštine
Republike Kosovo

Zahtev za ocenu ustavnosti odluke [br. 214/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 12. aprila 2020. godine o proglašenju opštine Prizren „zonom karantina“; i odluka [br. 229/IV/2020], [br. 238/IV/2020], [br. 239/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19 na teritoriji Opština Prizren, Dragaš i Istok

Dana 17. aprila 2020. godine, 30 poslanika Skupštine su podneli Sudu zahtev KO61/20. putem ovog zahteva, podnosilac zahteva je zahtevao ocenu ustavnosti četiri (4) odluka Ministarstva zdravlja, odnosno: (i) odluke [br. 214/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 12. aprila 2020. godine o proglašavanju opštine Prizren „zonom karantina“; (ii) odluke [br. 229/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine „o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19 na teritoriji opštine Prizren“; (iii) odluke [br. 238/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine „o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19 na teritoriji opštine Dragaš“; i (iv) odluke [br. 239/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine „o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19 na teritoriji opštine Istok“.

Predmetna stvar zahteva je bila ocena ustavnosti četiri (4) osporene odluke za koje podnosioci zahteva tvrde da nisu u saglasnosti sa članovima 35. [Sloboda kretanja] i 55. [Ograničenje prava i osnovnih sloboda] Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav) i članom 2. Protokola br. 4 Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP). Podnosioci

zahteva, takođe, su zahtevali i uvođenje privremene mere za obustavljanje osporenih odluka.

Pod naslovom VI – ZAKLJUČCI – Ove Presude (vidi *paragrafove 246-263*), Sud je sažeo suštinu slučaja i naglasio sledeće:

Dana 31. marta 2020. godine, Sud je odlučio o slučaju KO54/20 kojom Presudom, proglasio nevažećom Odluku br.01/15 Vlade, gde je utvrdio da je ista u suprotnosti sa članom 55 [Ograničenje Prava i Osnovnih Sloboda] Ustava u vezi sa članovima 35 [Sloboda Kretanja], 36 [Pravo na privatnost], 43 [Sloboda Okupljanja] Ustava i ekvivalentnim članovima EKLJP-a, odnosno članovima 8 (Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života), 11 (Sloboda okupljanja i udruživanja) EKLJP-a i članom 2 (Sloboda kretanja) Protokola br. 4 EKLJP-a. U gorenavedenoj presudi, Sud je naglasio da (i) Vlada samo može sprovesti jedan zakon Skupštine koji ograničava neko osnovno pravo ili slobodu i to samo do specifične mere koju je ovlastila Skupština putem odgovarajućeg zakona, i da (ii) je Ministarstvo zdravlja, odnosno Vlada ovlašćena da donosi odluke u cilju sprečavanja i borbe protiv pandemije, samo onoliko koliko je ovlašćena Zakonom br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti i Zakonom br. 04/L-125 o zdravstvu. Sud je takođe naglasio da ova dva zakona, ne ovlašćuju Ministarstvo zdravlja, odnosno Vladu, da ograničava Ustavom zagantova prava i slobode na nivou cele Republike Kosovo i za sve građane Republike Kosovo bez izuzetka. Nakon Presude KO54/20, dana 14. aprila 2020. godine, kroz trideset i osam (38) odluka o „*sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19*“, Ministarstvo zdravlja je uvelo ograničenja u svim opštinama Kosova i za sve građane Republike Kosovo. Sud u ovom slučaju KO61/20, ne ocenjuje ustavnost svih trideset osam (38) gore navedenih odluka iz razloga što podnosioci zahteva nisu osporili sve te odluke. Pred Sudom su osporene samo tri (3) od njih, i to odluke [br. 229/IV/2020]; [br. 238/IV/2020] i [br. 239/IV/2020] od 14. aprila 2020. godine, za opštine Prizren, Dragaš i Istok. Pred Sudom je takođe osporena i odluka [br. 214/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 12. aprila 2020. godine o proglašenju opštine Prizren „*zonom karantina*“.

Prema tome, ustavno pitanje koje sadrži Presuda KO61/20, je saglasnost četiri (4) osporene odluke Ministarstva zdravlja sa članovima 35. i 55. Ustava.

Sud je prilikom njihove ocene, na osnovu člana 55. Ustava, sudske prakse Suda, uključujući i presudu KO54/20, i sudske prakse ESLJP-a u vezi sa članom 2 Protokola br. 4 EKLJP-a, procenio da li su *“mešanja”*, odnosno ograničenja slobode kretanja građana opština Prizren, Dragaš i Istok, (i) *“propisana zakonom”*, odnosno Zakonom br.02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti; (ii) da li slede *„legitimni cilj“*; i (iii) i da li su *“neophodne u demokratskom društvu”*. Na osnovu razmatranja i procene spisa podnetih pred Sudom i na osnovu svoje sudske prakse, Sud je jednoglasno odlučio da proglasi zahtev KO61/20 prihvatljivim za razmatranje merituma, pošto su bili ispunjeni svi uslovi prihvatljivosti utvrđeni Ustavom, Zakonom o Ustavnom sudu i Poslovníkom o radu.

Sud je takođe odlučio da odluke *“o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19”*, u opštinama Prizren, Dragaš i Istok su u saglasnosti sa Ustavom, sa izuzetkom odnosnih tačaka u izreci koje određuju upravne prekršaje, dok je za odluku o proglašenju *“zone karantine”* u opštini Prizren proglasio da je u suprotnosti sa Ustavom.

Tačnije, Sud je, jednoglasno, odlučio da su (i) odluka [br. 229/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine o *“sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19”* u Opštini Prizren (tačke I, II, III, IV, VI, VII i VIII); i (ii) odluke [br. 238/IV/2020] i [br. 239/IV/2020] Ministarstva zdravlja od 14. aprila 2020. godine *“o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19”* u opštinama Dragaš i Istok (tačke I, II, III, V, VI i VII) u saglasnosti sa članom 55. Ustava u vezi sa članom 35. Ustava i članom 2. Protokola br. 4 EKLJP. Shodno tome, Sud je sve navedene tačke gore navedenih odluka proglasio ustavnim.

Sud je utvrdio da je prilikom donošenja gore navedenih odluka, Ministarstvo zdravlja postupilo u skladu sa ovlašćenjima utvrđenim Zakonom br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, i sledstveno *„mešanja”* u pravo na slobodu kretanja građana opština Prizren, Dragaš i Istok, putem gore navedenih tačaka su bila *“propisana zakonom”*. Sud je takođe utvrdio da ista slede *„legitimni cilj”*, odnosno cilj zaštite *“javnog zdravlja”*, kao što određeno stavom 3 člana 2 Protokola br. 4 EKLJP-a; proporcionalna su u odnosu na legitimni cilj koji je bio sleden; i ona su *“neophodne u demokratskom društvu”*.

Međutim, Sud je, većinom glasova, odlučio da: (i) tačka V Odluke [br. 229/IV/2020] od 14 aprila 2020. godine Ministarstva zdravlja *“o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19”*, za Opštinu Prizren; i (ii) tačka IV Odluka [br. 238/IV/2020] i [br. 239/IV/2020] od 14 aprila 2020. godine Ministarstva zdravlja *“o sprečavanju, suzbijanju i eliminisanju zarazne bolesti COVID-19”*, u Opštinama Dragaš i Istok, u kojima su određeni administrativni prekršaji i odgovarajuće sankcije, nisu u saglasnosti sa članom 55 Ustava u vezi sa članom 35 Ustava i članom 2 Protokola br. 4 EKLJP-a.

Sud je obrazložio da određivanjem nepoštovanja mera predviđenih kroz gorenavedene Odluke kao *„upravni prekršaj”*, Ministarstvo zdravlja je prekoračilo zakonska ovlašćenja određena Zakonom br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti. Sud je naglasio da na osnovu Zakona br. 05/L-087 o Prekršajima, prekršaji i odgovarajuće sankcije mogu da se odrede samo zakonom Skupštine Republike ili aktima Skupštine jedne Opštine, i da ovo ovlašćenje ne može se preneti na druge organe. Sledstveno, administrativni prekršaji koji su određeni kroz ove tri osporene odluke, nisu *„propisani zakonom”* i kao rezultat toga, proglašeni su neustavnim.

Sud je s druge strane većinom glasova odlučio da Odluka [br. 214/IV/2020] od 12. aprila 2020. godine Ministarstva zdravlja o proglašenju opštine Prizren *“zonom karantina”*, nije u saglasnosti sa članovima 35. i 55. i članom 2 Protokola br. 4 EKLJP. Sud je utvrdio da donošenjem ove Odluke, Ministarstva zdravlja je prekoračila nadležnosti određene kroz Zakon br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti, i sledstveno *“mešanja”* u pravo slobode kretanja, putem stavljanja u karantin svih građana opštine Prizren, nisu *“propisana zakonom”*. Sud je razjasnio da *“karantin”* prema Zakonu br. 02/L-109 o sprečavanju i suzbijanju zaraznih bolesti može da se naloži od strane Ministarstva zdravlja, nakon preporuke NIJK, samo za fizička lica za koje se potvrđuje ili se sumnja da su bila u neposrednom kontaktu sa osobama koje su bolesne ili postoji sumnja da imaju zaraznu bolest. Sledstveno, odluka o proglašenju opštine Prizren *“zonom karantina”* je u celosti proglašena neustavnom.

Što se tiče zahteva za privremenu meru, Sud je utvrdio da, nakon odluke sudija da odluče o meritumu slučaja u celosti i donesu ovu Presudu, isti je ostao

bespredmetan. Sud je takođe podsetio da je Presudom KO54/20 odredio jedan drugi datum stupanja na snagu svoje presude, odnosno 13. april 2020. godine, naglasivši da do tog datuma, relevantne institucije Republike Kosovo, i u prvom redu, Skupština treba da preduzmu potrebne mere da bi osigurali da su potrebna ograničenja osnovnih prava i sloboda u cilju očuvanja javnog zdravlja, izvršena u saglasnosti sa Ustavom i Presudom KO54/20.

Sud ističe činjenicu da uprkos specifičnom zahtevu upućenom Skupštini da obavesti Sud „u vezi sa pitanjem Suda o koracima preduzetim nakon objavljivanja Presude u slučaju KO54/20 od 31. marta 2020. godine“, Sud nije primio odgovor od Skupštine. U ovom pogledu, Sud pre svega naglašava činjenicu da je zakonska obaveza svih javnih organa da *“podrže rad Ustavnog suda i na zahtev istog pruže svoju saradnju”*. Pored toga, Sud naglašava činjenicu da je na osnovu presude KO54/20, Skupština dužna da ili putem izmena i dopuna postojećeg primenljivog zakonodavstva ili putem donošenja nekog novog zakona, utvrdi prikladnije mehanizme i ovlašćenja kako bi nadležni organi, uključujući i Ministarstvo zdravlja, odnosno Vladu, preduzeli odgovarajuće mere, potrebne za suzbijanje i sprečavanje pandemije COVID-19 u saglasnosti sa Ustavom i presudom KO54/20. U tom kontekstu, Sud takođe stavlja naglasak na član 116. [Pravni efekat odluka] Ustava, na osnovu kojeg, odluke Ustavnog suda su obavezne za pravosuđe i sva lica i institucije Republike Kosovo.

Sud je u Presudi KO61/20 takođe adresirao podnesak od 23. aprila 2020. godine Premijera na dužnosti upućen Sudu u ime Vlade, pod nazivom *“Podnesak u vezi sa nepoštovanjem zakonskog roka i Poslovnika o radu Ustavnog suda od strane Ustavnog suda u slučaju KO 61/20”*, kojim su izražena *“zabrinutosti”* u vezi sa *“povredama suštinskih odredbi koje se odnose na postupak i rokove koji se moraju poštovati”* od strane Suda naglasivši da će *“Vlada pažljivo razmotriti dosadašnje zakonske povrede i u zavisnosti od njihove pravne kvalifikacije preduzeti potrebne postupke utemeljene na zakonodavstvu na snazi”*.

Sud je ovaj podnesak kao i sve druge, podelio sa zainteresovanim stranama u ovom slučaju. Isti je objavljen u celini zajedno sa presudom KO61/20, koja sadrži i potrebna razjašnjenja u vezi sa ovim podneskom. Međutim, Sud snažno naglašava da je

pristup Vlade prema Sudu koji odražava ovaj podnesak neprihvatljiv i u suprotnosti sa osnovnim vrednostima Ustava Republike. Sud ponovo naglašava da je on nezavisan organ u zaštiti Ustava i konačni tumač Ustava. Sud takođe podseća da mu Ustav pripisuje punu nezavisnost u obavljanju svojih odgovornosti. Štaviše, ustavna je obaveza Vlade i svih institucija Republike da poštuju i da se ne mešaju u ovu nezavisnost. Sud takođe podseća Vladu da njoj Ustav ne prepisuje nijednu nadležnost u vezi sa odlučivanjem sudske vlasti. Poštovanje osnovnih ustavnih vrednosti u vezi sa podelom vlasti, nezavisnošću sudske vlasti, nezavisnošću i autoritetom Ustavnog suda i očuvanjem vladavine zakona je ustavna obaveza svih grana vlasti Republike Kosovo. Sud na kraju naglašava činjenicu da bez obzira na situaciju nastale usled pandemije COVID-19, i koja je pogađala ceo svet, vladavina zakona i pravna država mora da prevladaju. To je naglasio i Savet Evrope u Informativnom Dokumentu SG/Inf(2020)11, od 7 aprila 2020. godine o Poštovanju demokratije, pravne države i ljudskih prava u kontekstu zdravstvene krize izazvane COVID-om 19, ali i u Mišljenima Venecijanske komisije, uključujući ono o zaštiti ljudskih prava u vanrednim situacijama i Kontrolnu listu o pravnoj državi. Sve institucije Republike su obavezne da postupaju u potpunoj saglasnosti sa odgovarajućim ustavnim i zakonskim nadležnostima kao i u saglasnosti sa Presudama Suda.

Presuda

KO 72/20

Podnosilac

Rexhep Selimi i 29 drugih poslanika Skupštine Republike Kosovo

Zahtev za ocenu ustavnosti dekreta predsednika Republike Kosovo br. 24/2020 od 30. aprila 2020. godine

Zahtev je podnelo 30 (trideset) poslanika Skupštine Republike Kosova, na osnovu člana 113. stav 2 podstav 1 Ustava. Predmetna stvar zahteva je bila ocena ustavnosti osporenog akta, koji, prema navodima podnosioca zahteva, nije u saglasnosti sa stavom 1. člana 4. [Oblik vladanja i podela vlasti], stavom 2. člana 82. [Raspuštanje Skupštine], stavom 14. člana 84. [Nadležnosti predsednika] i članom 95. [Izbor Vlade] Ustava. Pod naslovom VIII – ZAKLJUČCI – ove Presude (*vidi paragrafove 546-580*) Sud je sažeo suštinu slučaja i naglasio sledeće: U proceni Dekreta [br. 24/2020] od 30. aprila 2020. godine, Predsednika Republike Kosovo, putem kojeg se „G. Avdullah Hoti predlaže Skupštini Republike Kosovo kao kandidat za Premijera da formira Vladu Republike Kosovo“, Sud je odlučio (i) jednoglasno, da je zahtev podnosioca zahteva prihvatljiv; (ii) jednoglasno, da je osporeni Dekret predsednika u saglasnosti sa stavom 2. člana 82 [Raspuštanje Skupštine] Ustava, utvrđujući sledstveno da uspešno izglasanje nepoverenja Vladi ne rezultira obavezanim raspuštanjem Skupštine i omogućava izbor nove Vlade u skladu sa članom 95. (Izbor Vlade) Ustava; (iii) većinom glasova, da je osporeni Dekret u saglasnosti sa stavom (14) člana 84. [Nadležnosti Predsednika] u vezi sa stavom 4. člana 95. Ustava; (iv) jednoglasno, da se ukine privremena mera koja je uvođena Odlukom od 1. maja 2020. godine; i (v) jednoglasno, da se odbije zahtev za javnom raspravom. Sud podseća da ustavno pitanje koje sadrži ova Presuda je usklađenost sa Ustavom osporenog Dekreta Predsednika Republike, kojim je g. Avdullah Hoti predložen Skupštini Kosova kao kandidat za Premijera. U kontekstu ocene ustavnosti gorenavedenog Dekreta, a na osnovu tvrdnji podnosioca zahteva i argumenata i prigovora drugih zainteresovanih strana, Sud je u početku procenio da li nakon uspešnog predloga o nepoverenju od strane dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine 25. marta 2020. godine, Predsednik Republike, u skladu sa paragrafom 2 člana 82 Ustava, bio je dužan da raspusti Skupštinu Republike i raspiše prevremene izbore. Dalje, Sud je objasnio postupak koji treba slediti za formiranje nove Vlade nakon uspešnog glasanja nepoverenja u Skupštini, a takođe je dao svoju ocenu, da li je u okolnostima konkretnog slučaja, sledena procedura za imenovanje

mandatara za formiranje nove Vlade rezultirala ustavnim Dekretom. Da bi konačno protumačio ustavne članove koji se odnose na okolnosti konkretnog slučaja, odnosno članove 82, 95 i 100 Ustava, Sud je uzeo u obzir i: (i) ustavna načela o ulozi Skupštine i Predsednika; (ii) svoju sudsku praksu, uključujući presudu KO103/14 i sve predmete koje su stranke u postupku citirale; (iii) relevantna mišljenja Venecijanske komisije; (iv) komparativnu analizu ustava, uključujući one na koje su se pozvali podnosioci zahteva; (v) odgovore koje smo primili od Ustavnih/Vrhovnih sudova, u okviru Foruma Venecijanske komisije; (vi) pripremna dokumenta za izradu Ustava. Sud je u početku podsetio da se Ustav sastoji od jedinstvenog skupa ustavnih načela i vrednosti na osnovu kojih je izgrađena i treba da funkcioniše Republika Kosovo. Norme predviđene Ustavom moraju se čitati uzajamno, jer se samo na taj način može izvesti njihovo tačno značenje. Ustavne norme se ne mogu biti izvučene iz konteksta i tumačiti ih mehanički i nezavisno od ostatka Ustava. To je zbog činjenice da Ustav ima unutrašnju koheziju prema kojoj svaki deo ima vezu sa ostalim delovima. Struktura ustavnih normi koja se odnose na uspostavljanje državnih institucija koja proizilaze iz glasanja naroda mora se tumačiti na način da sprovedu a ne blokiraju uspostavljanje i efikasno vršenje relevantnih funkcija. Svaka nejasnoća normi mora se tumačiti u duhu Ustava i njegovih vrednosti. Nijedna ustavna norma ne može se tumačiti na takav način da blokira efikasno uspostavljanje i funkcionisanje zakonodavne i izvršne vlasti, niti način na koji se isti uravnotežuju u pogledu podele vlasti. Sud je takođe naglasio da sve vlasti i nosioci javnih funkcija, bez izuzetka, imaju obavezu da obavljaju njihove javne funkcije u usluzi ostvarivanja vrednosti i principa na kojima je izgrađena da funkcionira Republika Kosovo. Prava i obaveze koje potiču iz Ustava treba da se izvršavaju u usluzi uspostavljanja i delotvornog urednog funkcionisanja državnih institucija. Što se tiče ustavnog uređenja o raspuštanju Skupštine, Sud je naglasio da Ustav predviđa obavezu raspuštanja Skupštine u okolnostima paragrafa 1 člana 82 Ustava i mogućnost raspuštanja Skupštine pod okolnostima paragrafa 2 člana 82 Ustava, nakon uspešnog glasanja predloga za poverenje. Tačnije, Skupština se obavezno raspušta samo u tri slučaja: (i) ako u roku od šezdeset (60) dana od dana imenovanja

mandataru za Premijera, Vlada ne može biti formirana; (ii) ako dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine glasaju za raspuštanje Skupštine; i (iii) ako u roku od šezdeset (60) dana od početka postupka izbora Predsednika, ovaj poslednji ne bude izabran. Dok, u slučaju uspešnog glasanja o nepoverenju Vlade, Predsednik ima mogućnost, ali ne i obavezu da raspusti Skupštinu.

Mogućnost Predsednika da raspusti Skupštinu ne može se ostvariti nezavisno ili protivno volji Skupštine, već se mora vršiti u koordinaciji sa voljom potrebne većine narodnih predstavnika zastupljenih u Skupštini. Upotreba glagola „može“ u kontekstu paragrafa 2 člana 82 Ustava samo odražava mogućnost Predsednika da raspusti Skupštinu, na osnovu konsultacija sa političkim strankama zastupljenim u Skupštini. Takav nalaz u vezi sa predsedničkim ovlašćenjima vezanim za glagol „može“ [„mund“/„may“] u kontekstu raspuštanja Skupštine, potvrđen je mišljenjima Venecijanske komisije koja su uključena u ovoj presudi.

Sud je naglasio da je Skupština jedina institucija u Republici Kosovo koju narod direktno bira na mandat od četiri (4) godine. Osim Ustava, predstavnici naroda ne podležu nikakvoj drugoj vlasti niti obavezujućem mandatu. Ni predsednik koji je izabran od Skupštine nema ovlašćenje da raspušta Skupštinu bez njenog pristanka; niti vršenje nadležnosti Skupštine za izglasavanje nepoverenja Vladi koju je sama izabrala ne može dovesti do prestanka mandata same Skupštine. Skupština ne može biti uslovljena samo-raspuštanjem ukoliko odluči da ne izrazi nepoverenje Vladi koju je izabrala, jer glasanje nepoverenja kao mehanizma ustavne kontrole Vlade od strane Skupštine kao predstavničkog tela naroda ne bi imalo smisla. Takav pristup je u suprotnosti s ustavnim principom parlamentarne kontrole Vlade, sadržanim u paragrafu 4 člana 4, [Oblik Vladanja i Podela Vlasti] paragrafu 8 člana 65 [Nadležnosti Skupštine] i članu 97 [Odgovornosti] Ustava i demokratskim osnovnim načelima. Visok prag glasanja potreban za raspuštanje Skupštine od strane samih poslanika odražava težinu i važnost koju je Ustav odredio u tu svrhu. Pored većeg praga predviđenog za amandamentiranje Ustava, koja zahteva odobrenje dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine, uključujući dve trećine (2/3) svih poslanika Skupštine koji drže garantovana mesta za

predstavnike nevećinskih zajednica u Republici Kosovo, za raspuštanje Skupštine, Ustav je postavio sledeći najviši mogući prag, naime glasanje dve trećine (2/3) svih njenih poslanika, jednako, između ostalog, sa brojem poslanika potrebnim za prenošenje državnog suvereniteta, kako je definisano članom 20. Ustava. Za razliku od toga, Ustav je za uspeh jednog predloga za nepoverenje Vladi postavio niži prag potrebnih glasova, tačnije šezdeset i jednog (61) poslanika. Kad bi Predsednik mogao jednostrano da raspušta Skupštinu posle predloga o nepoverenju, tada bi Predsednik imao moć jednaku sa dve trećine (2/3) glasova narodnih predstavnika i proizvoljno bi smanjio potrebnu volju dve trećine (2/3) poslanika za raspuštanje Skupštine sa samo šezdeset i jednim (61) glasom, koliko je potrebno za predlog nepoverenja. Takvu moć, predsednici, na osnovu mišljenja Venecijanske komisije, nemaju čak ni u većini država sa predsedničkom uređenjem. U stvari, Analiza ostalih ustava odraženih u ovoj presudi, uključujući one koji su navedeni u argumentima podnosilaca zahteva, relevantna mišljenja Venecijanske komisije i odgovori Foruma Venecijanske komisije, preciziraju da nijedan Ustav ne definiše obavezno raspuštanje Skupštine samo zato što je predlog za nepoverenje uspešno izglasano. Naprotiv, uspešno izglasavanje predloga za nepoverenje rezultira u tri moguće situacije: (i) neposrednim izborom novog Premijera, u slučajevima kada ustavi predviđaju „konstruktivan predlog“; (ii) još jednu dodatnu mogućnost za izbor Premijera; i (iii) vraćanje nadležnosti relevantnom Predsedniku, da sledi postupke utvrđene za izbor Vlade, u meri u kojoj to odredi isti. U svim tim zemljama, tek kada su iscrpljene sve ustavne mogućnosti za izbor nove Vlade, Skupština se raspušta i raspisuju se vanredni izbori. Nadležnost Predsednika da raspušta Skupštinu predviđeno je stavom 2 člana 82 Ustava, primenjuje se ispravno, samo kada nakon uspešnog predloga nepoverenja koji je izglasalo najmanje šezdeset i jedan (61) poslanika: (i) nema potrebne većine poslanika za formiranje nove Vlade, a istovremeno (ii) nema ni većine od dve trećine (2/3) poslanika da bi se samo-raspustila. Dakle, ova mogućnost, s jedne strane, predstavlja dodatnu mogućnost za formiranje Vlade u okviru postojećeg saziva i izbegavanje izbora, dok s druge strane, predstavlja i mogućnost deblokiranja u slučajevima kada nema volje niti potrebne većine za formiranje nove Vlade od strane

Skupštine u okviru istog saziva. Do danas se član 82 Ustava uvek primenjivao na ovaj način. Tačnije: (i) treći i peti saziv raspustio je Predsednik u trećoj godini njihovog mandata, 2010. i 2017. godine, kada u Skupštini nije bilo volje ni potrebne većine za formiranje jedne nove Vlade; dok su (ii) četvrti i šesti sazivi, 2014. i 2019. godine, samo-raspušteni sa dve trećine (2/3) glasova svih poslanika, i ova raspuštanja su samo dekretirali dotični predsednici. Okolnosti konkretnog slučaja jasno se razlikuju od okolnosti prethodnih saziva. U ovom slučaju (i) za predlog nepoverenja glasale su dve trećine (2/3) svih narodnih predstavnika, a isto tako, pored dekretiranja njihove volje, ne treba im pomoć Predsednika da se samo raspuštaju; i (ii) većina političkih stranaka i koalicija zastupljenih u Skupštini, odnosno većina izabranih predstavnika naroda, izjasnili su se za formiranje nove Vlade nakon što su izrazili nepoverenje u Vladu na dužnosti/ostavci. Raspuštanje Skupštine od strane Predsednika protiv volje narodnih predstavnika bilo bi proizvoljno i očigledno protivustavno. Naprotiv, Predsednik je bio dužan da počinje postupke za davanje mogućnosti formiranju nove Vlade na osnovu odredbi člana 95 Ustava. Način izbora Vlade u Ustavu Kosova utvrđen je članom 95. Procedura koju treba slediti za izbor Vlade razjašnjena je u presudi Suda u slučaju KO103/14. Sud se pridržava principa iznetih u toj presudi. Objašnjeno je da za formiranje Vlade Ustav definiše dve mogućnosti. Prvo pravo formiranja Vlade pripada „političkoj stranci ili koaliciji koja je dobila potrebnu većinu u Skupštini da formira Vladu“, odnosno političkoj stranci ili koaliciji koja je pobedila na izborima. Predsednik nema diskreciono pravo u pogledu prava ove političke stranke ili koalicije da predlaže kandidata za Premijera i samo mandatira istog. U slučaju neuspeha izbora ove Vlade u Skupštini ili odbijanja ovog mandata od strane pobedničke političke stranke ili koalicije, pravo na formiranje Vlade prelazi na političku stranku ili koaliciju zastupljenu u Skupštini koja, po mišljenju Predsednika, ima najviše šansi za formiranje Vlade kako bi se izbegli izbori. Dok, neuspeh ove dve mogućnosti rezultira obavezom Predsednika da raspiše izbore, kako je definisano Ustavom. Član 95 Ustava definiše postupak izbora Vlade tokom izbornog ciklusa. Isti, propisuje dve mogućnosti za izbor Vlade, kako nakon izbora tako i nakon ostavke Premijera/Vlade. Sud je razjasnio da efekat ostavke Premijera

rezultira ostavkom Vlade, onako kako efekat uspešnog glasanja predloga za nepoverenje „Vlade u celini“ rezultira ostavkom iste. Takav stav je takođe u skladu sa komparativnom analizom, citiranim mišljenjima Venecijanske komisije i doprinosom koji su Sudu dostavili članovi Foruma za Venecijansku komisiju, prema kojima, nakon uspešnog glasanja nepoverenja, Premijer/Vlada su u ostavci i aktivira se ustavni član koji se odnosi na izbor Vlade, osim onih slučajeva koji su predvideli „konstruktivni predlog“ ili su, predvideli samo još jednu mogućnost izbora Premijera/Vlade, nakon odgovarajućeg predloga za nepoverenje. Dakle, u svim slučajevima kada je ostavka premijera, ili kada odgovarajuće mesto ostaje slobodno iz drugih razloga, rezultiralo padom Vlade i kada je ostavka Vlade rezultat uspešnog predloga o nepoverenju, pod uslovom da nakon ovog predloga nije sledila raspuštanje Skupštine prema gore objašnjenim principima, aktivira se stav 5. člana 95 Ustava, koji predsednika obavezuje da mandatira novog kandidata za premijera. Politička stranka ili koalicija koja ima prvo pravo da predlaže mandatara za premijera i formira Vladu, ponovo je pobednička politička stranka ili koalicija. Za formiranje ove Vlade mora se slediti postupak određen u stavovima 2. i 3. člana 95. Ustava, dok neuspeh u dobijanju potrebnih glasova u Skupštini ili odbijanje ovog mandata, prelazi pravo formiranja Vlade u političku stranku ili koaliciju koja može imati potrebnu većinu za formiranje Vlade, kako je propisano u stavu 4. člana 95 Ustava i u skladu sa principima iz presude KO103/14. Sud pojašnjava da presudom KO103/14 nikada nije utvrdio da politička stranka ili pobednička koalicija ima ekskluzivno i jedino pravo da predlaže mandatara za premijera i za formiranje Vlade. Sud takođe primećuje da je nadležnost Skupštine da bira i izražava nepoverenje prema Vladi utvrđena u stavu 8. člana 65 Ustava i sprovodi se kroz članove 95. i 100. Ustava u vezi sa Izborom Vlade, odnosno Glasanjem o Poverenju ili Nepoverenju Vlade. Ovo poslednje je jedan od najsuštinskih mehanizama za izvršenje parlamentarne kontrole nad Vladom i, prema tome, za balansiranje vlasti. Demokratski legitimitet Vlade koju bira Skupština potiče iz poverenja koje predstavnici naroda daju njoj prilikom njenog izbora. To poverenje prestaje u trenutku kada je većina svih poslanika Skupštine glasala protiv njega. Kao rezultat toga, ona gubi poverenje predstavnika naroda, i samim tim i

ustavni autoritet da izvršava relevantne nadležnosti. Sud ponavlja da je u okolnostima konkretnog slučaja, dana 25. marta 2020. godine, izglasan predlog o nepoverenju sa dve trećine (2/3) glasova svih poslanika Skupštine, protiv Vlade predvođene od pobjedničke političke stranke na izborima 6. oktobra. 2019. godine. Ista politička stranka, za razliku od većine ustava analiziranih i odraženih u Presudi, nakon uspešnog izglasanja predloga o nepoverenju, na osnovu Ustava Kosova, ponovo ima prvo pravo da predloži kandidata za premijera. Takav predlog ova politička stranka nije izvršila ni nakon (4) četiri zahteva predsednika, počev od 2. aprila 2020. do dana 22. aprila 2020. godine. Navedena politička stranka, odnosno Pokret VETĚVENDOSJE!, u suštini, tvrdi da: (i) nakon predloga o nepoverenju, predsednik se obavezuje da raspusti Skupštinu i raspíše prevremene izbore; i da (ii) ne postoji ustavni rok za predlaganje mandataru za premijera, i da je prema tome u potpunosti i neograničenoj diskreciji pobjedničke političke stranke da predloži mandataru za premijera i to „samo onda kada su ispunjeni svi politički, administrativni i tehnički uslovi“. Sledstveno, najsuštinsko pitanje ove Presude je: (i) rok u kojem treba da se predlaže kandidat za premijera; i (ii) da li nepredlaganje ovog kandidata od političke stranke koja ima prvo pravo na predlaganje, odražava odbijanje preuzimanja mandata za premijera. Što se tiče vremenskog roka u kojem treba da se podnese predlog za kandidata za premijera, Sud je naglasio da isti treba da se analizira u smislu: (i) sistema ustavnih rokova koje je Ustav odredio za svrhe formiranja Vlade; i (ii) prirode „konsultacija“ između predsednika i političke stranke ili koalicije sa pravom da predlaže mandataru za premijera, uključujući recipročne odgovornosti i obaveze između njih, za svrhe određivanja istog. Prvo, Sud je naglasio da određivanje mandataru od strane predsednika rezultira protokom dve vrste paralelnih ustavnih rokova: (i) onog za raspuštanje Skupštine ako se izbor vlade ne izvrši u roku od šezdeset (60) dana od preuzimanja mandata; i (ii) onih utvrđenih u članu 95 Ustava, koji se odnose na dve mogućnosti formiranja vlade, odnosno rok od petnaest (15) dana u kojem kandidat za premijera predstavlja sastav Vlade i zahteva odobrenje od strane Skupštine; (iii) rok od deset (10) dana u kojem predsednik određuje drugog kandidata za premijera, u slučaju da prvi kandidat za premijera

ne uspe da obezbedi potrebne glasove u Skupštini ili čak odbije odgovarajući mandat; i (iv) pozivajući se na „istu proceduru“, rok od petnaest (15) dana, u kojem drugi kandidat za premijera predstavlja sastav Vlade i zahteva njegovo odobrenje od strane Skupštine. Ovi precizni rokovi odražavaju svrhu i važnost koju je Ustav dao brzom uspostavljanju Vlade, određujući rok od petnaest (15) dana za kandidata za premijera, da bi on pregovarao i postigao sporazume za obezbeđivanje potrebnih glasova poslanika Skupštine za predloženu Vladu; i takođe rok od šezdeset (60) dana za formiranje Vlade, i odgovarajuću posledicu raspuštanja predstavnika naroda ako se ovaj rok ne ispoštuje. Drugo, Sud je podsetio da je u presudi KO103/14 napravio razliku u pogledu prirode „konsultacija“ između predsednika i političke stranke ili koalicije sa pravom da predlaže prvi i drugi mandatar. U prvom slučaju, predsednik nema diskreciju i sasvim je jasno koja je to politička stranka ili koalicija koja predlaže mandataru za premijera, sledstveno ova „konsultacija“ podrazumeva potpuno formalni i tehnički proces između predsednika i pobjedničke stranke ili koalicije, za predlaganje mandataru i mandatanje istog. Za razliku od toga, u drugom slučaju, predsednik ima diskreciju i nije jasno koja je to politička stranka ili koalicija sa pravom na predlaganje mandataru, i prema tome, ovaj proces „konsultacija“ je složeniji i podrazumeva obavezu predsednika da se konsultira sa svim političkim strankama i koalicijama zastupljenim u Skupštini i njegovu procenu o tome koja ima najveću verovatnoću da formira Vladu da bi se izbegli izbori. Za izvršavanje ove diskrecije, Ustav je odredio predsedniku rok od deset (10) dana. Stoga, u kontekstu: (i) nespornog značaja delotvornog funkcionisanja Vlade kao jednog od tri osnovnih stubova državne vlasti; (ii) sistema preciznih i kratkih rokova utvrđenih Ustavom u pogledu formiranja Vlade (iii) potpuno jasne, tehničke i formalne prirode „konsultacija“ između predsednika i pobjedničke političke partije ili koalicije, za svrhe određivanja prvog mandataru; i (iv) ograničavanja ustavnog roka na deset (10) dana za svrhe određivanja drugog mandataru kroz mnogo složeniju „konsultaciju“, Sud naglašava da nepreciziranje rokova u Ustavu u vezi sa predlaganjem prvog kandidata za premijera od strane pobjedničke političke stranke ili koalicije, ne podrazumeva diskreciju i pravo ovih poslednjih da ne postupaju, u neograničenom vremenskom roku.

Naprotiv, duh Ustava reflektuje cilj koji je jasan i samoshvatljiv za potrebu brzog delovanja.

U ovom smislu, Sud primjećuje da rok u vezi sa određivanjem mandatar za premijera nije preciziran u Ustavu ne samo za pobjedničku političku stranku ili koaliciju za predlaganje mandatar, ali ni rok u kojem je predsjednik dužan da dekretira predloženi mandatar ili za dostavljanje istog Skupštini. Sud naglašava da određivanje mandatar za premijera, ne uključuje samo obavezu predsjednika da dekretira njega, a ni samo pravo pobjedničke političke stranke da predloži ovog mandatar, već obuhvata i obavezu ove posljednje da predloži ili odbije da predloži kandidata za premijera. Tačnije, određivanje mandatar za premijera uključuje obavezu za recipročnom saradnjom predsjednika i pobjedničke političke stranke u ovom procesu. Štaviše, uzimajući u obzir tehničku i formalnu prirodu „konsultacije“ za svrhe određivanja prvog mandatar, koje pokreće proces formiranja Vlade i predviđene rokove, Sud naglašava da je samorazumljivo da ova „konsultacija“, treba da se okonča što pre moguće i podrazumeva zahtev za brzom dinamikom interakcije. U suprotnom, sve gore navedene ustavne norme u pogledu rokova i svrhe koje oni podrazumevaju u vezi sa formiranjem Vlade, bile bi bez ikakvog efekta i potpuno nepotrebne. Izbor Vlade ostao bi talac „neograničenih rokova“ i u punoj diskreciji pobjedničke političke stranke ili koalicije, ili čak predsjednika. Prva, držala bi formiranje Vlade taocem, pozivajući se na punu i neodređenu diskreciju za predlaganje mandatar za premijera, dok bi se predsjednik takođe pozivao na punu i neodređenu diskreciju za dekretiranje istog. Ova „puna i vremenski neodređena diskrecija“, u međuvremenu, je povezana sa izborom Vlade, nadležnost koja pripada druge vlasti, odnosno Skupštini. Takav pristup i tumačenje bilo bi proizvoljno i očigledno u suprotnosti sa strukturom ustavnih normi, njihovom svrhom i duhom, ali i u suprotnosti sa osnovnim načelima parlamentarne demokratije. S tim u vezi, Sud takođe naglašava da, uprkos navodima podnosilaca zahteva u vezi sa trajanjem procedura za formiranje institucija nakon izbora, naglašavajući situaciju iz 2014. godine, u vezi sa trajanjem procesa konstituisanja Skupštine, Sud se u Presudi KO119/14 nije bavio pitanjem vremenskih rokova vezanih za konstituisanje Skupštine, pošto isti nisu bili predmet razmatranja pred Sudom. Što se tiče odsustva predlaganja

mandatar za premijera od strane političke stranke pobjednika na izborima, Sud je u ovoj Presudi analizirao razmenu dopisa između predsjednika pobjedničke političke stranke, istovremeno premijer na dužnosti, i predsjednika. Ovi dopisi odražavaju dve karakteristike: (i) zahtev predsjednika za predlaganje kandidata za premijera, s jedne strane; i (ii) odsustvo predlaganja i zahtev za raspuštanjem Skupštine i raspisivanjem prevremenih izbora od strane Pokreta VETEVENDOSJE!, s druge strane.

Sud je u ovoj Presudi naglasio da: (i) za svrhe „konsultacija“ za određivanje mandatar između predsjednika i pobjedničke političke partije ili koalicije, relevantno je samo predlaganje kandidata za premijera i njegovo/njeno mandatiranje; i (ii) ova „konsultacija“ ne može da obuhvati ni pitanja koja se odnose na raspuštanje Skupštine, niti raspisivanje prevremenih izbora, jer nijedno od ovih pitanja nije u isključivoj nadležnosti ni predsjednika, ni pobjedničke stranke na izborima, a niti Vlade na dužnosti/u ostavci. To zato što je jasno da su: (i) slučajevi obaveznog raspuštanja Skupštine precizno određeni u Ustavu; (ii) mogućnost raspuštanja Skupštine od strane predsjednika, kao što je već razjašnjeno, nije nadležnost koju predsjednik sprovodi bez koordinacije sa svim političkim strankama i koalicijama zastupljenim u Skupštini, a ne samo sa onom koja je pobjedila na izbore; i (iii) Vlada nema nijednu ustavnu nadležnost, ni u vezi sa raspuštanjem Skupštine, niti u vezi sa raspisivanjem izbora. Naprotiv, u vezi sa ovim dva pitanjima, uloga političkih stranaka ili koalicija zastupljenih u Skupštini ekvivalentna je samo njihovoj moći koju imaju kroz zastupanje u Skupštini. Volja većine Skupštine u okolnostima trenutnog slučaja, očigledno je onemogućila predsjedniku raspuštanje Skupštine i raspisivanje prevremenih izbora. Sud naglašava da u okolnostima konkretnog slučaja, politička stranka koja predvodila Vladu prema kojoj je izglasan predlog o nepoverenju nije izvršila predlog za drugog mandatar za premijera radi formiranja nove Vlade. Međutim, podnosioci zahteva tvrde da oni nikada nisu izričito odbili preuzimanje ovog mandata. Što se tiče mogućnosti odbijanja preuzimanja mandata, Sud podseća da je u presudi KO103/14 utvrdio da „nije isključeno da će dotična stranka ili koalicija odbiti da prihvati mandat“. Takvu konstataciju, uprkos činjenici da nije bila predmet u slučaju pred Sudom u 2014. godini, on je predvideo

mogućnost odbijanja, upravo da bi se onemogućilo moguće blokiranje uspostavljanja Vlade u buduće. Tom presudom ipak nije bio preciziran način na koji se može izvršiti odbijanje odgovarajućeg mandata. Stoga tvrdnja podnosioca zahteva da je „Sud izjavio da predsednik može zaobići pobednika na izborima samo ako se ovaj izričito odrekne svog prava, ali ni pod bilo kojim drugim okolnostima“, nije tačna. To je zato što bi ovlašćenje za pobedničku političku stranku da odbijanje preuzimanja mandata, izvrši samo izričito, to jeste, mogućnost da ne predloži ime za mandataru, a istovremeno da ne odbije to pravo izričito, poverilo pobedničkoj političkoj stranki neosporivo pravo da blokira proces određivanja mandataru od strane predsednika. Takva mogućnost bi onemogućila sprovođenje nadležnosti predsednika da određuje mandataru i predlaže isti skupštinu, istovremeno onemogućujući i izvršenje nadležnosti Skupštine za izbor Vlade. Naprotiv, kao što je već razjašnjeno, određivanje mandataru za premijera zahteva neposrednu interakciju u ispunjavanju recipročnih obaveza i odgovornosti između predsednika i pobedničke stranke ili koalicije. Stoga, odbijanje u stvari znači nepreduzimanje konkretnih radnji da bi se ispunila ova obaveza, naime odsustvo konkretnih radnji, u pravcu i predlaganje kandidata za premijera od strane pobedničke stranke ili koalicije. Ustav i njegov duh određuju da se ovo pravo i istovremeno obaveza, kako za prvu stranku, tako i za predsednika, ne može zloupotrebiti i mora da se izvrši u dobroj veri i u funkciji formiranja Vlade. Iz razmene službenih dopisa između predsednika i političke pobedničke stranke, u ovom slučaju, ne samo da nema predloga za mandataru, već se ne odražava niti jedna jedina indikacija u vezi namere da se predloži mandatar za premijera. Naprotiv, zahtev ovih dopisa je raspuštanje Skupštine i raspisivanje prevremenih izbora. Ovi zahtevi isključuju mogućnost predlaganja mandataru za premijera. U okolnostima kada je uspešno izglasan predlog o nepoverenju sa dve trećine (2/3) predstavnika naroda, i mogućnosti za formiranje nove Vlade, ako bi se potvrdile tvrdnje o (i) neograničenom vremenskom roku i u punoj diskreciji pobedničke političke stranke, i (ii) o pravu da se mandat za premijera samo izričito odbije, u kombinaciji sa jednim zahtevom za raspuštanjem Skupštine i raspisivanjem prevremenih izbora, formiranje Vlade bi bilo blokirano u nedogled, zadržavajući na dužnost Vladu koja je

izgubila poverenje predstavnika naroda. To nije duh Ustava Republike Kosovo. Predsednik, balansirajući svoju obavezu za garantovanje ustavnog funkcionisanja institucija utvrđenih Ustavom, kao što je određeno u stavu 2. člana 84. Ustava, uključujući u ovom kontekstu i pravo Skupštine da bira Vladu, kako je određeno u stavu 8. člana 65 Ustava, s jedne strane, a s druge strane, uzimajući u obzir da pobednička politička stranka na izborima nije preduzela nijednu jedinu radnju u pravcu predlaganja mandataru za premijera uprkos zahtevima predsednika, već je nastavila da zahteva raspuštanje Skupštine i raspisivanje prevremenih izbora, uprkos činjenici da se većina političkih stranaka ili koalicija zastupljenih u Skupštini već izjasnila protiv ove mogućnosti, onemogućujući predsedniku da izvrši nadležnost određenu stavom 2. člana 82. Ustava, sa pravom, ustanovio je iscrpljenje ustavnih mogućnosti da se odredi kandidat za premijera iz pobedničke političke stranke na izborima. Kao rezultat toga, započeo je procedure za mandataranje novog kandidata za premijera, u konsultaciji sa, i nakon predloga političke stranke, koja je na osnovu odgovarajućih konsultacija rezultirala da ima najveću verovatnoću da formira Vladu i da bi se izbegli izbori. Suprotno, bi onemogućilo ostvarivanje suštinskih nadležnosti Skupštine Republike za izbor Vlade Republike Kosovo. Pravo na predlaganje mandataru za premijera je odgovornost i privilegija. Predlaganje ovog imena obuhvata najvišu tačku uspeha jedne političke stranke ili koalicije, za i unutar jednog izbornog ciklusa. Prvo pravo da predloži kandidata za premijera je, Ustavom, garantovano pobedničkoj stranki ili koaliciji na izborima. Izvršenju ovog prava nije dodeljeno ovlašćenje za blokiranje formiranja Vlade u okviru izbornog ciklusa. Takav stav bi držao sve najbitnije državne institucije taocem pobedničke stranke ili koalicije. Na kraju, Sud naglašava da je demokratsko funkcionisanje institucija glavna odgovornost svakog lica kojem su poverena javna ovlašćenja. Sve radnje koje se preduzimaju od strane lica sa poverenim javnim nadležnostima ili ovlašćenjima moraju biti u skladu sa Ustavom i njegovim duhom i doprineti urednom odvijanju i napretku poslova od javnog interesa za državu Republiku Kosovo, tako da se ona razvija i sprovodi vrednosti i principe na kojima je izgrađena, i aspiracije podhranjene u Ustavnoj Preambuli.

**ESLjP – važne odluke
(1. januar – 30. jun 2020. godine)**

*** Odbijanje istrage komentara govora mržnje o istopolnim poljupcima na Facebook-u je bilo diskriminatorno (14/01/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Beizaras i Levickas protiv Litvanije** (predstavka br. 41288/15) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do: **povrede člana 14 (zabrana diskriminacije)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima, **a u vezi sa članom 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)**, kao i **povrede člana 13 (pravo na delotvorno pravno sredstvo)**.

Slučaj je pokrenuo pitanja o odgovornosti države da zaštiti pojedince od homofobnog govora mržnje. Podnosioci predstavke su bila dva mladića koja su u vezi. Jedan od podnosilaca predstavke objavio je njihovu fotografiju kako se ljube na svojoj Fejsbuk stranici, što je dovelo do stotina komentara na internetu. Neki su uopšteno govorili o LGBT osobama, dok su drugi lično pretili podnosiocima zahteva. Kako organi gonjenja tako i sudovi su odbili da pokrenu predistražnu istragu zbog podsticanja na mržnju i nasilja nad homoseksualcima, konstatujući da je ponašanje para bilo provokativno i da komentari, iako „neetični“, nisu zaslužni za krivično gonjenje. Sud je posebno utvrdio da je seksualna orijentacija podnosilaca predstavke igrala ulogu u načinu na koji su vlasti postupale prema njima, što je sasvim jasno izrazilo negodovanje tako što su javno demonstrirali svoju homoseksualnost kada su odbili da pokrenu predistražnu istragu. Takav diskriminatorski stav značio je da podnosioci predstavke nisu bili zaštićeni, kao što je bilo i njihovo pravo prema krivičnom zakonu, od neprikrivenih poziva na napad na njihov fizički i mentalni integritet.

*** Zahtev za prikupljanje podataka u vezi sa identifikacijom korisnika pretplaćenih SIM kartica nije povredio pravo na privatnost (30/01/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Breyer protiv Germany** (predstavka br. 50001/12) Evropski Sud za Ljudska prava je zaključio, sa **šest glasa prema jedan**, da nije došlo: **do povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na skladištenje podataka o korisnicima preplaćenih SIM kartica od strane telekomunikacionih kompanija. Sud je posebno utvrdio da je prikupljanje imena i adresa podnosilaca predstavke kao korisnika pretplaćenih SIM kartica predstavljalo ograničeno ometanje njihovih prava. Dotični zakon imao je dodatne zaštitne mere gde su se ljudi takođe mogli obratiti nezavisnim organima za nadzor podataka kako bi pregledali zahteve vlasti i zatražili pravnu zaštitu ako je potrebno. Nemačka nije prekoračila granice svoje diskrecije („slobodna procena“) u primeni dotičnog zakona i nije

bilo kršenja prava podnosilaca predstavke prikupljanjem podataka.

*** Sloboda izražavanja: Presuda koja rekapitulira sudsku praksu o prekršajima propagande u korist terorističkih organizacija (11/02/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Özer protiv Turkey (bo. 3)** (predstavka br. 69270/12) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do: **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na krivični postupak protiv g. Özera zbog članka objavljenog u njegovom časopisu. G. Özer je procesuiran i osuđen za krivično delo pružanja propagande terorističkoj organizaciji, u skladu sa članom 7(2) Zakona br. 3713. Sud je ponovio načela koja je uspostavio u svojoj sudskoj praksi na osnovu člana 10. Konvencije, a odnose se na krivični postupak koji je pokrenut u vezi sa prekršajima propagande u korist terorističke organizacije, kažnjivo prema članu 7 (2) Zakona br. 3713. Sud je primetio da pošto domaći sudovi nisu uzeli u obzir sva načela utvrđena u sudskoj praksi Suda, s obzirom da njihova procena slučaja nije odgovorila na pitanje mogu li opovrgnuti odlomci predmetnog članka - s obzirom na njihov sadržaj, kontekst i sposobnost da dovedu do štetnih posledica – to se može smatrati podsticanjem na upotrebu nasilja, oružanim otporom ili pobunom ili kao govor mržnje. Sud je stoga utvrdio da domaće vlasti nisu uspele da sprovedu odgovarajuću analizu imajući u vidu sve kriterijume koje je utvrdio i primenio Sud u slučajevima koji se tiču slobode izražavanja, i da vlada nije dokazala da bi pobijena mera ukoliko bi ispunila goruće društvene potrebe, bila srazmerna legitimnim ciljevima kojim se težilo kao i da je bila neophodna u jednom demokratskom društvu.

*** Veličanje nasilja nije obuhvaćeno slobodom izražavanja, ali krivični postupci moraju ispunjavati uslove pravičnosti (10/03/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Altıntaş protiv Turske** (predstavka br. 50495/08) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do **povrede člana 6 § 1 (pravo na pravično suđenje)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima, i većinom glasova, da nije došlo do **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)**.

Slučaj se odnosio na sudsku kaznu izrečenu g. Altıntaş za članak objavljen 2007. godine u njegovom periodičnom časopisu *Tokat Demokrat*, opisujući počinitelje “Kızıldere događaja”, između ostalog kao “idole mladih”. Navedeni događaji su se desili tokom marta 1972. godine, kada su trojica Britanskih državnjana, koji su radili za NATO, biti oteti i pogubljeni od strane kidnapera. G. Altıntaş je 2008. godine osuđen od strane Krivičnog suda, koji je utvrdio da je članak slavio pobunjenike koji su učestvovali u tim događajima. Sud je smatrao sledeće:

G. Altintaş je pretrpeo nesrazmerno ograničenje svog prava na pristup sudu, jer nije mogao da uloži žalbu na pravna pitanja protiv presude donesene na prvom stepenu, jer iznos sudske kazne nije mogao dostići zakonski prag za takvu žalbu. Sud je skrenuo pažnju na relevantnu sudsku praksu. Mešanje u pravo g Altintaşa na slobodu izražavanja nije bilo nesrazmerno legitimnim ciljevima kojima se težilo. Sud je posebno zauzeo stav da se izrazi korišćeni u članku o počinocima “Kızıldere događaja” i njihovim delima mogu smatrati veličanjem ili barem opravdanjem nasilja. Sud je uzeo u obzir i slobodnu procenu koja se pruža nacionalnim vlastima u takvim slučajevima kao i razumnu visinu novčane kazne koja je izrečena g. Altintaşu. Nadalje, bilo je važno ne minimizirati rizik da takvi spisi mogu ohrabriti ili naterati određene mlade ljude, posebno članove ili simpatizere nekih ilegalnih organizacija, na činjenje sličnih nasilnih radnji s ciljem da i oni sami postanu „idoli mladih”. Upotrebljeni izrazi ostavili su utisak na javno mnjenje - a posebno na ljude koji su delili slična politička mišljenja sa onima koje su promovisali počinioци predmetnih događaja – da bi ispunili svrhu koju su ti pojedinci smatrali legitimnom u pogledu njihove ideologije, upotreba nasilja mogla bi biti neophodna i opravdana.

*** Sud je prihvatio novu šemu Albanije za kompenzaciju bivših vlasnika kao efikasan pravni lek (07/05/2020)**

Slučaj **Beshiri protiv Albanije** (predstavka br. 29026/06) i **11 drugih podnosilaca** se odnosio na žalbe zbog dužeg odugovlačenja izvršenja konačnih odluka u vezi sa dodelom odštete za imovinu koja je bila oduzeta tokom ere komunizma. U svojoj odluci u ovom slučaju, Evropski sud za ljudska prava jednoglasno je proglasio **zahteve neprihvatljivim**. Odluka je konačna. Sud je posebno detaljno ispitao novu domaću šemu za rešavanje mnogih neisplaćenih zahteva tokom višedecenijskih odluka o odšteti koje nisu sprovedene. Ta šema, koja je stupila na snagu Zakonom o imovini iz 2015. godine, predstavlja odgovor na pilot presudu Suda iz 2012. godine, u slučaju *Manushaqe Puto i Drugi protiv Albanije*, koja je utvrdila povredu člana 6 § 1 (pravo na pravično suđenje), člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine) Konvencije i člana 13 (pravo na delotvoran pravni lek) i koja je dala opšte preporuke o koracima koji su potrebni za rešavanje navedenog dugoročnog pitanja, pitanja koje je prouzrokovalo mnogo slučajeva u Strazburu. Sud je zaključio da je mehanizam uveden Zakonom o imovini iz 2015. godine efikasan pravni lek koji su podnosioci zahteva morali da koriste, čak i ako su njihove prijave podnete pre stupanja na snagu Zakona. Sud je proglasio njihove zahteve neprihvatljivim zbog neiscrpljenja domaćih pravnih lekova, kao preuranjene ili zato što podnosioci predstavke više nisu žrtve povrede njihovih prava. Sud je dodao ključnu odredbu: primetio je da procene imovine korišćene Zakonom o imovini iz 2015. u nekim slučajevima mogu rezultirati znatno nižim

nivoima nadoknade u odnosu na prethodno zakonodavstvo. Da bi se izbeglo prekomerno opterećenje ove kategorije bivših vlasnika, nadoknada prema novom pravnom leku stoga je morala biti najmanje jednaka 10% vrednosti na koju bi bivši vlasnici imali pravo ako bi se finansijska procena izvršila pozivajući se na trenutna katastarska kategorija oduzete imovine.

*** Otkrivanje HIV pozitivnog u potvrdi o oslobađanju od vojne službe povređuj prava o privatnosti (26/05/2020)**

U presudi Veća u predmetu **P.T. protiv Republike Moldavije** (predstavka br. 1122/12) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na otkrivanje HIV pozitivnog statusa podnosioca prijave u potvrdi kojom se oslobađa vojne službe. On se žalio da je morao da pokazuje potvrdu prilikom obnavljanja svojih identifikacionih dokumenata u 2011. godini i u određenim drugim situacijama, kao što je svaki put kada bi se prijavio za novi posao. Sud je posebno utvrdio da vlada Moldavije nije precizirala koji je „legitimni cilj“ člana 8 Konvencije bio praćen kada je otkrivena bolest podnosioca predstavke. Štaviše, nisu objasnili zašto je u potvrdu trebalo uključiti osetljive informacije o podnosiocu zahteva koje bi se mogle zatražiti u različitim situacijama u kojima njegovo zdravstveno stanje nije bilo od očigledne važnosti. Ovako ozbiljno uplitanje u njegova prava bilo je nesrazmerno.

*** Povrat nacionalizovane imovine (23/06/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Kasmi protiv Albanije** (predstavka br. 1175/06) Evropski Sud za Ljudska prava je zaključio da je došlo do: **povrede člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na zakonske napore podnosioca predstavke, g. Gezima Kasimija, albanskog državljanina koji živi u Tirani, da iseli stanare iz bivše nacionalizovane imovine koja je vraćena njegovoj porodici. Podnosilac prijave i njegova rođaci su 1997. godine nasledili dve kuće koje su nacionalizovane u vreme komunizma, ali koje su vraćene njihovom ocu. Jednu kuću su zauzeli stanari, a podnosilac predstavke je podneo građansku tužbu Okružnom sudu u Tirani da bi ih deložirali. Okružni sud je podržao tužbu u martu 2003. godine, međutim, na žalbu stanara, presuda je ukinuta u odnosu na tri od četiri stanara. Apelacioni sud je konstatovao da su stanari stanovali u toj kući još od 1980-ih. Ustanovljeno je da je jedan od njih bio pravno beskućnik i da ima pravo na stanovanje još od 1993. godine. Dvoje drugih žive već dve godine u inostranstvu kao ekonomski migranti, ali tamo nisu ustanovili stalno prebivalište i nisu napustili svoje prebivalište u Albaniji. Vrhovni sud potvrdio je

odluku Apelacionog suda iz jula 2005. godine, utvrdivši da su tri stanara pravno beskućnici i imaju pravo da stanuju u kući. Podnosilac predstavke je obavestio Sud u maju 2010. godine da je preuzeo kuću nakon što su stanari koji su tamo živeli umrli. Podnosilac predstavke se žalio na kršenje člana 1 Protokola br. 1 (zaštita imovine) Evropske Konvencije o Ljudskim pravima, jer nije mogao da povрати vlasništvo nad svojom kućom kao i da ima prihod od iste. Sud je gospodinu Kasimiju dodelio 30.000 evra na ime materijalne štete.

*** Ponavljani postupak slučaja ubistva pre osude u petom nizu postupaka je povredio Konvenciju (25/06/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Tempel protiv Republike Češke** (predstavka br. 44151/12) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do: **povrede člana 6 § 1 (pravo na pravično suđenje)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima zbog nedostatka pravičnosti presude podnosioca predstavke za ubistvo, kao i **povredu člana 6 § 1** zbog dužine trajanja postupaka. Slučaj se odnosio na ponovljene prvostepene i žalbene postupke u periodu od 10 godina a zbog optužbe za ubistvo. Sud je posebno utvrdio da su postupci Višeg suda, koji su slučaj više puta vraćali prvostepenim nadležnostima, u suštini bili protivni pravilima krivičnog postupka i sudskoj praksi Ustavnog suda. Sud je takođe na kraju nametnuo svoje stajalište nižim sudovima o tačnom tumačenju dokaza i da je podnosilac predstavke bio kriv za ubistvo. Postupci Višeg suda imali su za posledicu da se prvostepeni sud u petom postupku uverio da je morao da proglasi podnosioca predstavke krivim.

*** Izjave date tokom odbrane u sudnici zaslužuju pojačanu zaštitu na osnovu Konvencije (25/06/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Miljević protiv Hrvatske** (predstavka br. 68317/13) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da je došlo do: **povrede člana 10 (sloboda izražavanja)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na osudu podnosioca predstavke za klevetu nakon izjava koje je dao u svoju odbranu u drugom postupku protiv njega za ratne zločine. Konkretno, u završnoj reči on je optužio pukovnika Hrvatske vojske u penziji, treću stranu koja nije imala ulogu u postupku za ratne zločine, za prevare sa svedocima. Sud je posebno utvrdio da domaći sudovi nisu uspeali da uspostave pravičnu ravnotežu između slobode izražavanja podnosioca predstavke u kontekstu njegovog prava na odbranu, s jedne strane, i prava pukovnika na zaštitu njegovog ugleda, sa druge strane. Konkretno, izjave podnosioca predstavke nisu bile zlonamerne i bile su dovoljno povezane sa njegovim slučajem, dok bi pukovnik trebao biti tolerantniji prema kritikama s obzirom na to da je ušao u javnu

arenu prisustvujući saslušanjima o slučaju podnosioca predstavke i svojim visokim aktivnostima u otkrivanju ratnih zločina. Sud je naglasio da prioritet treba dati optuženom koji je želeo slobodno da govori u njegovu odbranu, bez straha da će biti tužen zbog klevete, sve dok to nije rezultiralo lažnom sumnjom u kažnjivo ponašanje prema učesniku u postupku ili trećoj strani. To ovde nije bio slučaj, jer optužbe podnosioca predstavke nisu dovele do bilo kakve kriminalne istrage protiv pukovnika.

*** Podnosioci zahteva lišeni državljanstva zbog krivičnih dela povezanih sa terorizmom: Nema povrede konvencije (25/06/2020)**

U presudi Veća u predmetu **Ghounid i Drugi protiv Francuske** (predstavka br. 52273/16, 52285/16, 52290/16, 52294/16 i 52302/16) Evropski Sud za Ljudska prava je jednoglasno zaključio da nije došlo do: **povrede člana 8 (pravo na poštovanje privatnog života)** Evropske Konvencije o Ljudskim pravima. Slučaj se odnosio na pet lica, koja su ranije imala dvojno državljanstvo, a koji su osuđeni za učestvovanje u zločinačkoj zaveri da bi izvršili teroristički akt. Nakon izdržavanja kazne, oslobođeni su 2009. i 2010. godine, a potom im je u oktobru 2015. godine oduzeto francusko državljanstvo. Sud je ponovio stav, već izrečenu u brojnim presudama, da terorističko nasilje samo po sebi predstavlja ozbiljnu pretnju ljudskim pravima. Kako su podnosioci predstavke već imali drugo državljanstvo, odluka da im se oduzme francusko državljanstvo nije imala za posledicu da isti ostanu bez ikakvog državljanstva. Pored toga, gubitak francuskog državljanstva nije automatski podrazumevao deportaciju iz Francuske, ali ako bi se takva mera odlučila protiv njih, imali bi odgovarajuće pravne lekove za pristup svojim pravima. Konačno, Sud je primetio da lišavanje državljanstva prema članu 25 Građanskog zakonika nije krivična sankcija, u smislu člana 4 Protokola br. 7 (pravo da se ne sudi ili kažnjava dva puta), i da je ova odredba stoga neprimenjiva.

(Za više detalja posetite sajt Evropskog suda za ljudska prava: www.echr.coe.int)

INFORMACIJE O USTAVNOM SUDU

Zgrada Ustavnog suda:

Ustavni sud Republike Kosovo, od svoje funkcionalizacije 2009. godine je smešten u zgradi bivšeg Zaštitnog korpusa Kosova ZKK, koja se nalazi u centru Prištine, u Gradić Pejtonu. Ova lokacija Suda, u centru glavnog grada, je simbol jednakog pristupa na ustavnu pravdu svih građana i drugih ovlašćenih stranki. Ova zgrada se tokom godina prilagođavala potrebama i prirodi rada Ustavnog suda. Ovo je urađeno uz pomoć donatora. Konkretno, sudnica je finansirana od strane Ustavnog suda Republike Turske 2010. godine, osnivanje biblioteke Suda je u potpunosti projekat GIZ za pravnu reformu, a dodatne kancelarije-kontejneri su donacija Ustavnog suda Republike Turske 2011. godine.

Zgrada Suda ima korisnu prostoriju za rad od 784 m² u kojoj rade 65 radnika.

ADRESA

Ulica: "Perandori Justinian", nr. 44, 10 000 - Priština

Tel: +383 (0)38 60 61 62

Mob: +383 (0)45 200 595; +383 (0)45 200 576

Fax: +383 (0)38 60 61 70

E-mail: gjkata.kushtetuese@gjk-ks.org

Veb: www.gjk-ks.org